

УДК 372.881.1

DOI <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2021.75-1.26>**О. О. Долгопол**кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри мовної підготовки, педагогіки і психології
Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова**О. В. Кір'янова**старший викладач кафедри мовної підготовки, педагогіки і психології
Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ (ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ) НА ЕЛЕКТРОННІЙ ПЛАТФОРМІ MICROSOFT TEAMS

У статті здійснено порівняння електронних навчальних платформ Moodle і Microsoft Teams для проведення занять у дистанційному форматі. Зазначено переваги використання електронної платформи Microsoft Teams під час дистанційного навчання з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». На думку авторів статті, Teams як один з інструментів Microsoft 365 у порівнянні з Moodle має значно більше сучасних можливостей для проведення практичних занять. Серед переваг цієї платформи – зрозумілий інтерфейс, швидкий та легкий пошук і об'єднання студентів у команди, можливість завантажувати файли різних форматів, спільна та індивідуальна робота на заняттях та поза ним, зручні посилання на метадані (енциклопедії, словники, наукові публікації) поза платформою, оперативне оцінювання роботи студентів, ведення електронного журналу, можливість контролю та обліку роботи викладача і студентів тощо. З'ясовано, що заняття на цій платформі у форматі відеоконференції дозволяє викладачеві використовувати потужний інструментарій для забезпечення активності студентів: мультимедіа-технології, дидактичні ігри, дискусії з актуальних проблем мовознавства. Розглянуто проблему організації та проведення модульного і підсумкового контролю на електронній платформі Microsoft Teams, зокрема, на думку авторів, виправдав себе тестовий контроль (тести відкритої та закритої форми), за якого викладач визначає та обмежує час на їх виконання (за потребою – перекладання). Значна увага приділяється організації оцінювання, роботі над помилками, самоаналізу роботи студентів. Теоретично-практична значущість дослідження полягає в тому, що автори на прикладі організації дистанційного навчання з дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)» демонструють можливості електронної платформи Microsoft Teams для проведення занять з інших дисциплін. Зважаючи на можливості платформи, зроблено висновок про перспективність її використання в навчанні здобувачів вищої освіти в дистанційному форматі.

Ключові слова: дистанційне навчання, дистанційна освіта, Інтернет, інформаційні технології, форма навчання, онлайн, технології дистанційного навчання.

Постановка проблеми. Дистанційне навчання донедавна вважалось однією з форм інституційної та індивідуальної освіти та самоосвіти. Це допоміжний спосіб оволодіння конкретними компетенціями осіб різних вікових, соціальних категорій та психофізіологічних можливостей. Пандемія Covid-19 змусила усвідомити і прийняти тим, хто вчить (вихователям, учителям, викладачам), та тим, хто навчається (вихованцям, учням, студентам, дорослим здобувачам освіти), дистанційне навчання як єдиний можливий спосіб отримати освіту в умовах епідемії, швидко апробувати велику кількість електронних платформ (Moodle, Google Classroom, PROMETHEUS, ED-ERA тощо) та додатків для відеоконференцій (Zoom, Skype, Microsoft Teams, Google Meet), а педагогам – опанувати в максимально короткий термін нові форми

і методи ефективної організації та проведення занять у режимах офлайн та онлайн. У таких умовах індивідуалізація та особистісно орієнтоване навчання в загальноосвітніх навчальних закладах та закладах вищої освіти набули першочергового значення. За цей час педагоги здобули досвід організації групової та індивідуальної роботи в дистанційному форматі, активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти, оцінювання результатів навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протягом останніх двадцяти років увага науковців прикута до впровадження в навчальний процес елементів дистанційного навчання. Серед дослідників проблеми на загальнодержавному рівні – Б. Шуневич [16]; Г. Яценко [18]; на рівні конкретного навчального закладу – В. Стрельніков

[13]. Одним із важливих питань було і залишається вивчення нормативно-правової бази, яка є основою для впровадження і розвитку дистанційної форми навчання в системі вищої, професійної, загальної і післядипломної освіти. Стаття В. Кухаренка та В. Петрук [8] досить ґрунтовно висвітлює проблеми законодавства про дистанційну освіту в Україні. Але варто наголосити, що з моменту її появи відбулися значні зміни в законодавстві, зумовлені необхідністю переходу до змішаного та дистанційного навчання. Відповідно до нових реалій модернізовано «Положення про дистанційне навчання» [4; 12], роз'яснення щодо організації дистанційного навчання висвітлено в листі МОН України № 1/9-609 від 02 листопада 2020 року [17].

Безпосередньо для нашого дослідження важливими є публікації О. та С. Струків [14], А. Заблоцького [6]. Потребує вирішення питання готовності викладача до організації та проведення занять у дистанційному форматі, володіння ним сучасними педагогічними та інформаційними технологіями, йому присвячена публікація І. Адамової, Т. Головачук [1]. Проблеми створення інфраструктури інформаційного забезпечення здобувача освітніх послуг у мережах [2; 10]; брак вітчизняних методик створення і використання дистанційних курсів у навчальному процесі на основі сучасних педагогічних, інформаційних і комунікаційних технологій [5], захист інтелектуальної власності авторів методичних матеріалів, які розміщуються на WEB-порталах і перетворюються в загальнодоступний матеріал, що дає змогу недобросовісним користувачам порушувати засади академічної доброчесності [7; 8] тощо.

Незважаючи на велику кількість невирішених проблем, сьогодні науковці та викладачі усвідомлюють, що майбутнє – за змішаним навчанням, яке «дуже легко перемикає в різні режими: збільшувати чи зменшувати офлайн- або онлайн-компоненти, вибирати різні організаційні моделі та стратегії відповідно до можливостей, потреб і викликів» [14].

Оскільки в умовах очного навчання активізація аудиторної роботи студента є проблемою (а сучасне практичне заняття має бути інтерактивним), для викладачів-філологів залишається актуальним питання вибору методів та форм навчання мови в дистанційному форматі. Забезпечити інтерактив, спонукати до пошуку правильних відповідей на гострі питання мовознавства, навчити критично мислити та сприймати інформацію, аналізувати і створювати тексти – ці та інші проблеми дистанційного навчання потребують термінового вирішення. Існує потреба у визначенні ефективних форм і методів організації практичних занять з української мови за професійним спрямуванням у дистанційному форматі.

Мета статті – визначити можливості та переваги електронної платформи Microsoft Teams для організації та проведення практичних занять, проаналізувати і визначити найбільш ефективні форми та методи організації практичних занять з української мови за професійним спрямуванням під час дистанційного навчання на зазначеній платформі.

Виклад основного матеріалу. Під дистанційними технологіями розуміють технології, які реалізуються із застосуванням сучасних інформаційних і телекомунікаційних мереж, що дозволяють здійснювати процес навчання на відстані, без особистого контакту між викладачем і студентом [13].

Дистанційна освіта пройшла вже кілька етапів, починаючи з кейс-технологій, продовжуючи телевізійно-супутниковими технологіями, наразі найбільш сучасними є мережеві технології – інтернет-технологія і технології, що використовують можливості локальних і глобальних обчислювальних мереж. Інтернет дає змогу забезпечувати студентів навчально-методичним матеріалом, а використовується для інтерактивної взаємодії між викладачем і студентами.

Автономія, що дозволяє закладам вищої освіти самостійно визначати методи, форми проведення занять, у тому числі й дистанційних, нині не обмежує ЗВО у виборі найбільш прийнятних електронних платформ та сервісів. Харківський національний університет міського господарства імені О.М. Бекетова в основному послуговується платформами Moodle та Teams (Microsoft 365).

Moodle – навчальна платформа, призначена для об'єднання педагогів, адміністраторів і студентів в одну безпечну, інтегровану систему для створення персоналізованого навчального середовища. Її викладачі університету почали наповнювати навчально-дидактичними матеріалами більше 10-ти років тому. Платформу активно використовують для організації роботи студентів заочної форми навчання, для самостійної роботи студентів денної форми навчання, проведення контролю знань, модульних та залікових робіт та ще близько 20-ти видів діяльності. Але попри великі переваги натеper ця платформа має певні обмеження та ускладнює організацію занять у режимі онлайн.

Teams як один з інструментів Microsoft 365 у порівнянні з Moodle має значно більше сучасних можливостей для проведення практичних занять, тому викладачі кафедри мовної підготовки, педагогіки і психології університету вибрали цей додаток для проведення практичних занять. Пропускна спроможність Teams, як порівняти з Moodle, під час навчальних чи екзаменаційних телеконференцій значно більша.

Задля залучення викладачів та студентів до спілкування на платформі Teams було створено

корпоративну пошту, за допомогою якої можна не лише листуватися, але й запрошувати студентів до створених у Teams навчальних груп (команд). Таким чином, сьогодні проблема ідентифікації дистанційних студентів є вирішеною, оскільки в корпоративній системі обмежений доступ до сервісів. Так само наразі регламентовано процедуру встановлення і перевірки особи студента перед складанням іспиту. Перевагами корпоративної системи організації навчання є швидкий пошук адресата, забезпечення доступу конкретній аудиторії студентів певної групи до вивчення дисципліни (уникаючи сторонніх учасників процесу), можливість листування між викладачами та студентами університету тощо.

Одним із завдань викладачів дисципліни є забезпечення активного навчання на практичних заняттях з української мови (за професійним спілкуванням) у дистанційному форматі. Формат відеоконференції дозволяє з ним упоратися. Це синхронна система одержання знань, за якої викладач і студенти спілкуються в реальному часі. Здобувачі освіти долучаються до відеоконференції згідно з розкладом навчальних занять і виконують завдання в передбачений викладачем момент. Викладач має потужний інструментарій для забезпечення активності студентів на всіх етапах заняття у форматі відеоконференції.

Викладач виконує такі завдання:

- планує основні етапи заняття та види роботи на кожному з них;
- розробляє дидактичні матеріали відповідно до теми і мети заняття;
- готує візуальний супровід заняття: презентації в Power Point, відеофрагменти, текстові, графічні матеріали (для занять з української мови за професійним спрямуванням досить матеріалів форматів Word, PDF);
- прогнозує способи інтерактивної взаємодії з використанням дидактичних матеріалів за темою заняття;
- завантажує необхідні файли в команду певної групи Teams;
- здійснює активізацію пізнавальної діяльності студентів під час відеоконференції та оцінювання їхньої роботи;
- виступає організатором відеоконференції, до якої в зазначений у розкладі час приєднуються студенти тощо.

Викладач виступає в ролі рівноправного партнера. За відгуками педагогів про роботу в Teams істотно спрощується проведення практичного заняття через використання мультимедіа-технологій, проведення дидактичних ігор, залучення студентів до обговорення гострих дискусійних питань з актуальних проблем мовознавства. Можливості платформи дозволяють демонструвати студентам мовні та мовленнєві явища, які за

звичайних умов аудиторного навчання показати складно або взагалі неможливо (наприклад, якщо аудиторія не обладнана технічними засобами навчання, нема можливості продемонструвати відеоролик). Протягом відеоконференції викладач надає консультації, скеровує роботу студентів, за потребою надає їм допомогу в самостійному виконанні завдань, зокрема, для цього використовують чат (листування особисте або відкрите, доступне всій групі).

Окрім того, Teams дає можливість організувати та провести контроль – перевірку результатів практичного засвоєння студентом навчального матеріалу. У дистанційному навчанні виправдав себе тестовий контроль. У Teams викладач має можливість створити і завантажити тести відкритої і закритої форм, визначити та обмежити час на їх виконання (за потребою – перескладання), ознайомити студентів не лише з оцінками, але й з помилками, надіславши перевірену роботу для самоаналізу. Після кожної теми студенти мають виконати рефлексивні завдання із самоконтролю, виконавши відповідні тести, завдання, вправи, відповівши на питання, розміщені у відповідному підрозділі групи. Додаток «Оцінки» дозволяє вчасно фіксувати та зберігати результати перевірки робіт. За потребою викладач має можливість переглянути список присутніх на конкретному занятті, час їх присутності.

Окремо треба наголосити на розробленні мультимедійного супроводу курсу, що викладається дистанційно. Зазвичай він містить: робочу програму з дисципліни; файли з текстами лекцій; електронний підручник-навігатор; методичні вказівки до вивчення курсу; ілюстровані додатки (відеолекції, презентації, відеофільми); довідники, рекомендовану літературу; контрольні питання з набором типових завдань; методичні рекомендації до самостійної роботи та практичних занять. Асинхронно (тобто неодноразово з викладачем) студент має можливість вивчати друковані матеріали (підручники, методичне забезпечення тощо), аудіо/відео, на які викладач робить посилання в розділі «вікі-сайт».

Для проведення практичних занять з української мови за професійним спрямуванням необхідним інструментом є віртуальна дошка. За її допомогою можна виконати такі варіанти вправ: спільну роботу над виправленням помилок, індивідуальну роботу біля дошки (запис і розбір синтаксичних конструкцій, словникову роботу, вправи «Знайди помилку», «Я редактор» тощо).

Узагалі, формат відеоконференцій дозволяє провести практичне заняття з української мови (за професійним спрямуванням) з елементами змагання, гри, конкурсу, турніру, естафети, ділової гри, вікторини. Teams дозволяє організувати наукове міні-дослідження, провести аналіз першоджерел,

прокоментувати уривок чи текст, взяти участь у мозковому штурмі, зробити репортаж, написати рецензію на наукову статтю, виконати індивідуальну або групову проєктну роботу. Робочою навчальною програмою дисципліни передбачено теми, вивчення яких можна провести на електронній платформі у вигляді прес-конференції, виставки, аукціону, мітингу, регламентованої дискусії, телепередачі, діалогу, «живої газети», усного журналу. Вивчення деяких тем доцільно провести на основі імітації діяльності установ і організацій (вчена рада, редакційна колегія, відділ кадрів тощо).

Зручність навігації в Teams дозволяє логічно розташувати ці матеріали у відповідних рубриках та розділах, а також вийти за рамки платформи, зробивши мегапосилання на зовнішні джерела (електронні словники, сайти, підручники), не порушивши авторські права та норми академічної доброчесності [9]. Такі можливості платформи змішані, вони розраховані як на синхронну роботу студентів під час відеоконференцій (онлайн), так і поза часом реального навчання (офлайн).

Висновки та пропозиції. Сьогодні українські заклади вищої освіти мають практику з дистанційного навчання. Повноцінно воно може розвиватися і давати позитивні результати за умови розроблення нормативно-правової бази, розвитку матеріально-технічної бази кафедр, факультетів, інститутів/університетів (апаратного і програмного забезпечення, високошвидкісних ліній зв'язку), підготовленого до самостійного опанування компетентностей контингенту студентів, здатних здійснювати на високому професійному рівні навчання в дистанційному форматі кваліфікованих викладачів, створення навчальних програм і курсів; відповідної матеріально-технічної бази, розроблення критеріїв якості тощо. За умови ефективного використання інструментів Teams та добору найбільш прийнятних методів і форм організації навчання якість дистанційної освіти не поступається якості очній формі навчання. У подальших публікаціях маємо намір звернутися до проблеми оцінювання компетентностей студентів під час дистанційного навчання на зазначеній платформі.

Список використаної літератури:

1. Адамова І., Головачук Т. Дистанційне навчання: сучасний погляд на переваги та проблеми. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки.* 2012. Вип. 10. С. 3–6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2012_10_3
2. Виноградня В. Напрями розвитку системи інформаційного забезпечення управління ВНЗ. *Рідна школа.* 2012. № 12. С. 36–40.
3. Герасименко І. Використання технологій дистанційного навчання. *Вісник Національного*

університету «Львівська політехніка» Серія: Інформатизація вищого навчального закладу. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. № 853. С. 23–30.

4. Деякі питання організації дистанційного навчання (зарєєстровано в міністерстві юстиції України № 941/35224 від 8 вересня 2020 року). URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2012_10_3 ; URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/deyaki-pitannya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya-zareyestrovano-v-ministerstvi-yusticiyi-ukrayini-94735224-vid-28-veresnya-2020-roku>
5. Дистанційне навчання як сучасна освітня технологія : матеріали міжвузівського вебінару (м. Вінниця, 31 березня 2017 р.) / відп. ред. Л.Б. Ліщинська. Вінниця : ВТЕІ КНТЕУ, 2017. 102 с.
6. Заболоцький А. Сучасний стан дистанційного навчання у ВНЗ України. *«Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля». Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки.* Дніпро, 2016. № 2 (12). С. 19–23.
7. Кирилук А.В. Правопорушення авторських прав у мережі Інтернет: поняття та види. *Часопис цивілістики.* Вип. 22. С. 117–121.
8. Кухаренко В., Петрук В. Аналіз законодавства про дистанційну освіту в Україні. URL: <http://archive.nndiuv.org.ua/fulltext.html?id=1808>
9. Літавський Т. Теоретичні особливості захисту інтелектуальної власності в мережі Інтернет: національний підхід. URL: <https://jur-gazeta.com/publications/practice/zahist-intelektualnoyi-vlasnosti-avtorske-pravo/zahist-iv-u-merezhi-internet-yak-ce-teoretichno-mae-pracyuvati.html>
10. Моїсєєва Ю. Дистанційне навчання: інноваційна форма вищої освіти URL: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7639/1/1.pdf>
11. Петрина Н.О., Онисимова Л.Т. Інформаційне забезпечення процесів освіти і науки в умовах становлення інформаційного суспільства. *Вісник Української академії банківської справи.* 2002. № 2. С. 96–99.
12. Положення про дистанційне навчання (2013 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0703-13#n18>
13. Стрельников В.Ю. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МІПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
14. Струк О., Струк С. Деякі рекомендації щодо організації дистанційного навчання у вищих навчальних закладах. *Наукові записки. Серія: Педагогіка.* 2011. № 1. С. 151–158.
15. Шинковська І.Л., Заєць І.П. Особливості дистанційного навчання в системі вищої освіти. URL: <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/45-p-yatnadtsyata-vseukrajinska>

- praktichno-piznavalna-internet-konfezrentsiya/269-osoblivosti-dstantsijnogo-navchannya-v-sistemi-vishchoji-osviti#
16. Шуневич Б.І. Популяризація дистанційного навчання в освітніх закладах України. Львів : ЛДУ «Вісник ЛДУ БЖД», 2013. № 7. С. 200–303.
17. Щодо організації дистанційного навчання. Лист МОН № 1/9-609 від 02.11.20 року. URL: http://ru.osvita.ua/legislation/Ser_osv/77298/
18. Яценко Г. Комунікативний аспект в системі дистанційного навчання. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Pedagogica/1_jacenko.doc.htm

Dolhopol O., Kiryanova O. Practical classes on the Ukrainian for specific purposes on the Microsoft Teams electronic platform

The article compares e-learning platforms Moodle and Microsoft Teams for distance learning. The advantages of using the electronic platform Microsoft Teams during distance learning in the discipline «Ukrainian language (for professional purposes)» are indicated. According to the authors of the article, Teams as one of the tools of Microsoft 365, compared to Moodle, has much more modern opportunities for practical training. According to the authors of the article, Teams as one of the tools of Microsoft 365, compared to Moodle, has much more modern opportunities for practical training. Among the advantages of this platform are a clear interface, quick and easy search and integration of students into teams, the ability to download files of various formats, collaborative and individual work in class and outside, convenient links to metadata (encyclopedias, dictionaries, scientific publications) outside the platform, prompt evaluation of students' work, keeping an electronic journal, the ability to control and record the work of teachers and students, etc. It was found that classes on this platform in the format of videoconferencing allows the teacher to use powerful tools to ensure student activity: multimedia technologies, didactic games, discussions on current issues of linguistics. The solution of the problem of organization and carrying out of modular and final control on the electronic platform Microsoft Teams is considered, in particular, the test control (tests of open and closed form) at which the teacher defines and limits time for their performance (if necessary – rearrangement). Considerable attention is paid to the organization of assessment, work on errors, self-analysis of students' work. The theoretical and practical significance of the study is that the authors on the example of the organization of distance learning in the discipline «Ukrainian language (professionally)» demonstrate the capabilities of the electronic platform Microsoft Teams for classes in other disciplines. Given the capabilities of the platform, it is concluded that the prospects for its use in the education of higher education in distance learning.

Key words: distance learning, distance education, Internet, information technologies, form of education, online, distance learning technologies.